

Merseburgról ezt írja az útikönyv: „...a Saale kedves völgyében, a 91-es és a 181-es főutak és több vasútvonal találkozásánál fekszik. 48000 lakosú püspöki székhely, jelentős kultúrtörténeti emlékekkel.” Milyen kincseket rejtget számunkra ez a város és környéke?

A városból jó néhány prospektust hoztam magammal. Ezek egyszerűen szolgálják a szókincs bővítését, feladatokat készítek hozzájuk, így fejlesztve az írott szöveg értését, s végül a színes képek, az eredeti anyagok, a személyes élménybeszámoló kíváncsivá teszi a hallgatókat. Később már ők maguk is gyűjtenek prospektusokat, keresgélnek az Interneten...

Sok mindent összehasonlíthatunk, sok régi ismeretet felfrissíthetünk Merseburg ügyén:

- A város címerében csőrében gyűrűt tartó holló látható. Ennek történetét feldolgoztuk. Szókincsbővítés és szövegértés fejlesztése mellett önálló szövegalkotásra is sor kerül, hisz legvégül dramatizálják a történetet a hallgatók.
- I. Henrik Merseburgban rendezte be királyi székhelyét, 933-ban az ő seregei harcoltak a magyarok ellen.
- 955-ben I. Otto fogadalmat tett, ha seregei győzelmet aratnak a magyarok felett, Merseburgban püspökséget alapít. (A prospektusból szerzett információkra rácsodálkoznak a hallgatók, hisz ezt ők valamikor gimnazista éveik alatt tanulták. Elő kell hívni ezeket az ismereteket.)
- Irodalomtörténeti szempontból is fontos hely ez a város: 1841-ben itt találták meg az ún. Merseburgi varázsénekeket, az ófelnémet irodalom jeles emlékét. Ez viszont már a romantika korához és Jacob Grimmhez kapcsolódik, aki tudatában volt a felfedezés jelentőségének.
- A várostól nem messze található a Leuna Werke vegyiművek. A XX. század első harmadában épült egy olyan falu helyén, amelyik a krónikák tanúsága szerint ugyan már a XI. században is létezett, de a XX. században eltűnt a térképekről. Joseph Roth: Merseburgi varázsének című írásában olvashatunk arról, hogyan látja az író az ipar betörését erre a békés tájra.

Így jutunk el a varázséneknek ügyén napjainkig. Nagy utazást teszünk meg térben és időben, próbálunk összefüggéseket találni, különböző területeken szerzett ismereteket integrálni. Bevallom, nem könnyű dolog a prospektusok színes képeitől a környezetszennyezésig eljutni. Ha a fentebb leírt módon keresünk kapcsolódási pontokat, akkor „tananyagunk” nyitott marad, amit bármikor lehet bővíteni. Bízom benne, hogy hallgatóim is így tesznek majd munkájuk során.

NÉMETH SÁNDORNÉ

magyar szak- és munkaközösségvezető tanár
Paragvári Utcai Általános Iskola
Szombathely

A magyar kultúra napja

2001. JANUÁR 22.

Iskolánk által kezdeményezett városi, mára azonban Vas megye több iskoláját is érintő, a magyar kultúra napjának emléket állító rendezvényre immáron harmadszor kerül sor. Úgy érzem, kezdeményezésem érték- és hagyományteremtővé vált. A további népszerűsítés érdekében most egy műveltségi vetélkedő anyagát és egy újabb emlékműsort ajánlok az érdeklődők figyelmébe.

**A MAGYAR KULTÚRA NAPJA ALKALMÁBÓL RENDEZETT
MŰVELTSÉGI VETÉLKEDŐ ÍRÁSBELI FORDULÓJA**

1. Milyen ünnep fűződik az alábbi napokhoz? A megnevezéshez indoklást is írjatok!

Január 22. :

Április 11. :

November 3. :

/6

2. Felismeritek-e, mi látható a képeken? A megnevezést írjátok a képek alá!

.....

.....

.....

/3

3. Mit jelentenek az alábbi, tanult versekben előforduló-szavak, illetve kifejezések?
Írjátok le a jelentésüket!

- Bendegúznak vére:
- bús had:
- tenfiad:
- hamvveder:
- nektár:
- próféta:
- Kánaán:
- manna:
- lant(szent fa):
- Helikon:
- az alkotmány rózsája, tövisai:

/11

4. A XIX. század nagy zeneszerzőinek műveiből sorolunk fel néhányat.
Írjátok a zeneszerzők neve mellé az állatok helyesnek ítélt választást!

Szózat, Magyar rapszódia, Bánk bán, Koronázási mise, Két Sobri, Himnusz,
Klapka-induló, Hunyadi László, Esztergomi mise

Erkel Ferenc:
Egressy Béni:
Liszt Ferenc:

/9

5. Válaszoljatok a kérdésre !

Ki volt.....

..... a haza bölcse ?
..... az árvízi hajós?
..... a legnagyobb magyar?
..... a nemzet csalogánya?.....
..... a niklai remete?

/5

6. Ismert versekből öt-öt szót választottunk ki, amelyek felvillantják a vers gondolatmenetét. Ki a vers szerzője, mi a mű címe?

- a) dal, puszta, harang, vándorol, manna
- b) lant, lángoszlop, átok, próféta, Kánaán
- c) sarjadék, törzs, sors,dal, hullatja
- d) hordozák, sorvadozzanak, megtörve, ezredévi, balszerencse

a)
b)
c)
d)

/8

7. Figyeljétek meg a verselést! Jelöljétek be a verslábakat! Ráismertek-e a jellegzetes vessorokra, illetve a versformára?

Ki a szerző, mi a mű címe?

„Messze jövővel komolyan vess össze jelenkort:
Hass, alkoss, gyarapíts; s a haza fényre derül!”

- 1. sor (ábrája, megnevezése):
- 2. sor (ábrája, megnevezése) :

Versforma neve:

Költő:

A vers címe :

/5

8. Melyik tanult Petőfi-versből idéztünk? Írjátok le a vers címét, az idézett mondatokat!
Segítségül megadjuk az írásjelvázt (a névelő nem számít)

_____?

Cím:

Idézet:
.....

12

9. Kire vonatkoznak az egyes megállapítások? Az állatok helyesnek tartott nevet írjátok a megállapítás után!

Munkácsy Mihály, Orlai Petrich Soma, Lotz Károly, Székely Bertalan, Barabás Miklós

Megteremtette a monumentális, dekoratív történelmi falfestészetet, amely ötvözte az itáliai reneszánsz és barokk stílusjegyeit:

A magyar történelmi festészet kiemelkedő alakja, kompozícióiban a romantikus és az akadémikus stílusjegyeket ötvözte:

A realizmus legjelentősebb alakja, jellemzője a drámai erejű emberábrázolás, a rendkívüli színhatás:

A magyar biedermeier festészet legnagyobb alakja, a reformkor szellemi életének szinte minden jelentős alakját megörökítette:

A hazafias célokat szolgáló történelmi festészet képviselője, főként realista portrékat festett, legismertebbek Petőfit ábrázoló képei:

15

10. „Szó és tett jellemzik az embert.....”

Magyarázzátok meg, mit jelentenek az alábbi közmondások?

- a) Szava adja el az embert.
.....
- b) Nem játszik a szavával.
.....
- c) A szó elröpül, az írás megmarad.
.....
- d) A tett az első, a szó a második.
.....
- e) Ahol sok a szó, kevés a tett.
.....
- f) Teheti és teszi.
.....

16

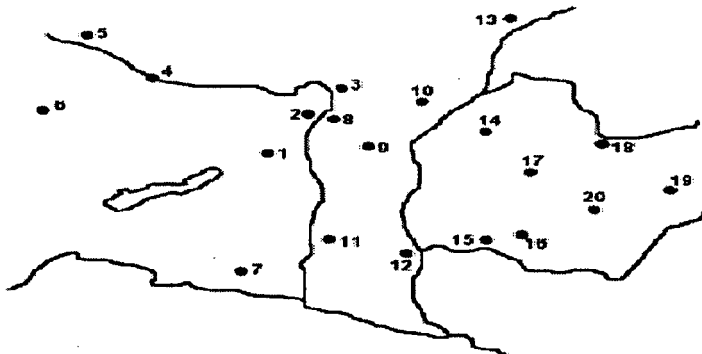
11. „Itt születtem én ezen a tájon...”

Írjátok le, kitől származnak az egyes idézetek, nevezzétek meg a szerző születési helyét, tüntessétek fel mellette a térképen található sorszámot, s a térképen is jelöljétek a helyet!

- a) „Jót s jól! Ebben áll a nagy titok.”
.....
- b) „Magyarország nem volt, hanem lesz!”
.....
- c) „A múltat tiszteld a jelenben s tartsd a jövőnek!”
.....

d) „Előre hát, mind aki költő,
A néppel tűzön-vízen át!
Átok reá, ki elhajtja
Kezéből a nép zászlaját....”

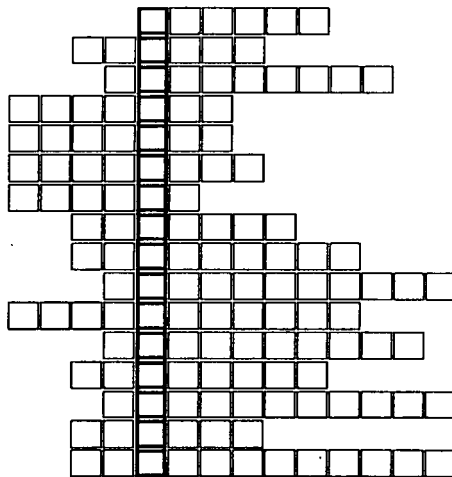
e) „Jelszavaink valának:haza és haladás.”

/20

12. Múltidőző rejtvény.....

1. Irodalmi zsebkönyv, ebben jelent meg először a Himnusz és a Szózat
2. Deák Ferenc zalai birtoka, ahová 1849 után visszavonult
3. Szenvedélyes hangú, szeszélyes képalkotású lírai műfaj
4. Költő, nyelvész, verseiért kufsteini várfogságot kapott (családnév)
5. A kor nagy építész, ő építette a Vigadót is (családnév)
6. Egressy Béni eredeti családneve
7. Fizikus, bencés szerzetes, elsőként írt fizikakönyvet (családnév)
8. Katona József reformkorban íródott drámája
9. A magyar ipar fejlesztésére létrejött szervezet
10. A cenzúrával küzdő Kossuth által szerkesztett újság
11. Vörösmarty 1825-ben megjelent eposza
12. Felsőszékelyország címén pert indítottak ellene, betegség következtében megvakult
13. Székelyföld szülőttei, a matematika területén nyújtottak zseniális teljesítményt
14. Tudós, nyelvész, a tibeti-angol szótár alkotója
15. Látnokri erővel bíró költő
16. Az első vallás- és közoktatásügyi miniszter

/20

Idézet:
 Költő neve:
 A vers címe:
 A vers műfaja:

Összpont:

/100

EMLÉKMŰSOR A MAGYAR KULTÚRA NAPJA ALKALMÁBÓL

Zene: Smetana: Moldva

Versmondó

Álmodtam én is fényes Ázsiáról,
hol harcra fú a vágató magyar,
aranymezőkön jártam messze, távol,
hol hősebbet piros virág takar.

Álmodtam én is... lelkeim andalogva
sok ezredévbe visszaérkezett
s most megjelentek kósza, bús dalomba
szent véreim ti drágák, édesek.

Ím újra visszatér a régi ihlet,
eltűn előlem, ami gyenge, színlett,
s zokogva zengem, hogy magyar vagyok.

És újra látlak daliás nagyok
s könnyes szemem előtt harsogva, bűgva
vonul el a múlt győzedelme, büja.

Narrátor

Kis forrásból eredő folyó a nyelvünk: táltosok és hittérítők, a Don mellől jött harcos keleti fejedelmek és furu-lyázó pásztornépek szavaiból keletkezett.

Versmondó 1.

Aranypusztá közepében,
adózó népe körében
napnak, holdnak szentelt
nagy aranypalota állott.
Fölfelé átnyúlt három egen,
lefelé három földrétegen.

Versmondó 2.

Hold szemét befödő
halvány felhők tömege...
Határnyi népből az énekes
hősökről daloljon hangosan.

Nap szemét befödő
nagy felhők tömege...
Népes nép közül az énekes
hősökről daloljon hangosan.

Narrátor

Szerelmes költők és névtelen történetírók tollán és lantján jöttek az új magyar szavak, mint kora ősszel elszállnak a virágok pelyhei a hegytetőkről, elgurul az őserdei makk, útra kél a pókháló.

Versmondó 3.

Fehér sziklán jártam-keltem,
fehér sziklán rést nem leltem.
Nép közt kutattam-kerestem,
nálad szebbet mégsem leltem.

Kék sziklán is jártam-keltem,
kék sziklán törést nem leltem.
Bizony messze jártam-keltem,
bölcsebbet nálad nem leltem.

Narrátor

Az első költők leszedegették süvegükről a pókhálót, és szép magyar szavakat szóttek a puszták felett lebegő virágpelyhekről. A névtelen jegyzők a tölgyfák gyümölcsét szedegették össze.

Versmondó 1.

Erdőm rengetege
források rejteke,
tavaim, hegyeim,
én vadászhelyeim.

Kincseit keressük,
ezüstjét elveszjük,
útjait járdaljuk,
vadjaival szót váltunk.

Versmondó 2.

Erdőm rólad szólok,
sűrűdről dalolok,
élet örömről,
zsákmányról dalolok.

Földünk virágozzék,
bogyó pirosodjék,
szarvast válogatunk,
gyümölcsöt fogyasztunk.

Gazda itt én vagyok,
állatok, madarak,
virágok, zöld gallyak
énhozzám tartoznak.

Narrátor

Fegyverkovácsok munkája közben, harci mének legeltetése alatt a holdfénynél éneklő pogány asszonyok dalolásából született a magyar nyelv. A csodaszarvas rázta le agancsával az erdő ékszerait: piros bogyókat, hogy szép magyar szavak legyenek belőlük.

Versmondó 1.

Szarvasűnő
tovatűnő
nyomaidra
rátaláltam,
arra jártam.

Szarvasűnő,
tovatűnő,
téged kell-e
célba vennem?
Téged kell-e
elsuhanót,
megkeresnem?

Versmondó 2.

Szarvasűnő,
óvatosan
suhansz-e?
Szarvasűnő,
farkasoktól
elfutsz-e?

Szarvasűnő,
ha meglátnál,
visszafelé
ha fordulnál,
elfutnál?
el ne fussál!

Narrátor

Az igricek nyelve sok viszontagságon ment keresztül, amíg mai ékességeihez jutott.

A magyar nyelv a Tiszához hasonló kanyarulatokkal vándorolt útján.

Növekedett, szélesedett, gyarapodott. Kis mécskek égtek, amelyek világánál költők hajoltak a pergament fölé, és ötvösök módjára csiszolták a nyelv ékköveit.

Versmondó 1.

Játszunk, -így száll énekiünk fel.
Játszunk
szavainkkal és életünkkel,
mert, jaj, csak az vagyunk, aminek látszunk.
Legyetek értelemmel hát irántunk,
mert nincs vállalkozóbb s bizakodóbb
szerzet minálunk;
a rosszat nem szántsándékkal csináljuk,
csupán a jót.

Versmondó 2.

Ide teszem az akácról az illatot.
Ide teszem a Dunáról a fényt,
leányról a mosolyt, a fiúról a dacot,
ebből csinálók költeményt,
hogy gazdagodjatok.

Versmondó 3.

Mert az illat a fán mégsem kevesebb,
sem a vízen a fény;
a lány s fiú csak szebb s elevebb
s magam is több vagyok, ha én
általam erősödtek.

Narrátor

Az anyanyelv: maga a nép. Dalba fűzve csodálatosképp meglágyul és hajlékony lesz. De énekszava is nagy távolságot kíván, mert vagy kurjantást hallat, hogy a hetedik határban is hallják, vagy elnyújtott, hosszú zokogást, szűköltő panaszt, már-már a Holdra. A gyermek hangja tör ki belőle, de már nem is emberi keserőséggel. Hogy otthon, Ázsiában is meghallják!

Versmondó

.....Alkonya ormán állt a Varázsló,
pálcáját fölemelte, s lét hullámai zúgtak.
.....
Távozom én, fut előlem az égen a Szarvas, agancsán
gyertya lobog, színe hó, hullámszik messze Meótitisz.....

Narrátor

A magyar nyelv természeténél fogva az egyszerűséget és a világosságot kívánja.

Versmondó

És hazám volt a szó, s hazám volt
a nép, mely magyarul beszél,
amit mondtam, a nyelven mondtam,
erőm ereje lett,
sorsát magamba építettem,
sorsa magába épített.

Narrátor

A jó magyar írás és beszéd tanítását voltaképpen a helyes gondolkodás tanításával kell kezdeni. Ki gondolkodik helyesen? Aki az igazat keresi. Az írás és a beszéd módja mindenkit teleplez. Jól beszélni és írni magyarul, ez tehát igazánból: jellemkérdés.
[.....] becsületvizsga, amiért helyt kell állni. Egy életen át! Egy nemzet életén át!

Versmondó

Te mondd magadban, behunyta szemmel,
csak mondd a szókat, miktől egyszer
futó homokok, népek, házak
Magyarországgá összeálltak.

Zene: Erkel Ferenc: Bánk bán / Hazám, hazám...../

A MŰSORBAN FELHASZNÁLT IRODALOM

Rendületlenül (A hazaszeretet versei) Officina Nova Kiadó, Budapest, 1989

Magyar idézetek könyve . Officina Nova Kiadó, Budapest, 1989

Sámándobok, szóljátok. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1974

„Jót, s jól!” (Elméleti és módszertani ajánlások a Szép magyar beszéd versenyekhez). Oskar Kiadó, Szombathely, 1998